

Et kollektivt foretagende

Tilbageblik og status fra den nuværende redaktion

Med dette 29. nummer af *Periskop* fejrer vi tidsskriftets 30-års jubilæum, hvilket er imponerende mange år for et tidsskrift baseret på frivillig indsats, og vi er stolte af, at bladet har vist sig levedygtigt. Tidsskriftet opstod som idé i 1992, og det første nummer udkom i 1993. I 2014 fik det en helt ny redaktion, og siden 2016 er tidsskriftet udkommet fast to gange årligt.

I alle årene er tidsskriftet blevet drevet af engagerede folk, karakteriseret ved deres glæde for kunsthistoriefaget og ønsket om at bidrage til et stærkt medium for formidling af fagets nyeste forskning til en dansk læserskare. *Periskop* bærer tilnavnet “Forum for kunsthistorisk debat”, og det har siden starten bestået af artikler, essays, debat og anmeldelser samt oversættelser af udenlandske tekster. Alle bidrag har gennem årene på den ene eller anden måde været med til at pege på og åbne for teori- og metodemæssige diskussioner inden for det kunsthistoriske felt. Her er ikke blot tale om et blad til formidling af idéer fra en forfatter til en læser, men derimod et *forum* til udveksling af forskning, men også tanker og idéer om kunsthistoriefagets muligheder og begrænsninger og måske mest definerende for de tidlige numre: fagets *fremtid*. Skæbnen vil, at udgivelsen af dette jubilæumsnummer falder sammen med 20-års jubilæet for oprettelsen – eller udspaltningen (alt efter synspunkt) – af Visuel Kultur som selvstændigt kandidatfag på Københavns Universitet. Denne udvikling var *Periskop* “vidne” til, og man finder således også en række bidrag fra tidsskriftets bagkatalog, som beskæftiger sig med netop den “traditionelle” kunsthistorie i forhold til en bredere visuel kultur. For at kunne danne sig et overblik over *Periskops* bagkatalog har vi lavet et indeks over samtlige 28 udgivelser, som tydeligt afspejler de forskelligartede interessefelter, der har optaget skribenterne gennem årene. Det er yderligere ambitionen, at samtlige numre af *Periskop* for fremtiden vil kunne tilgås via Det Kongelige Biblioteks digitale platform tidsskrift.dk, såfremt det kan lade sig gøre i forhold til copyright.

30-årsmarkeringen af *Periskop* har givet os en unik mulighed for at tilsidesætte bladets *modus operandi* og i stedet gå *down memory lane*. Vi besluttede tidligt i processen at genoptrykke bidrag fra tidsskriftets første 15 numre. Dels fordi de

hidrører fra andre redaktioner end den nuværende og tidsmæssigt befinder sig længst væk, og dels fordi alle numre siden nr. 16 (2016) har været tilgængelige online på tidsskrift.dk, hvorfor det ikke ville have samme effekt og interesse at genoptrykke artikler herfra. Derimod er de første numre af *Periskop* næsten ikke til at opdrive i fysisk form.

Vi inviterede en række af redaktørerne fra årene 1993-2012 samt den nuværende redaktion til at pege på bidrag, som kunne fortjene et genoptryk. Udvælgelseskriterierne blev formuleret bredt og altfavnende: "En artikel, som har været med til at rykke ved kunsthistorieskrivningen, måden, vi har opfattet en stilart/periode på, en virkelig sjov, god, dårlig eller forældet artikel – you name it." Idéen var, at den person, der anbefalede et genoptryk, enten selv ville bidrage med en introduktion eller pege på en, der kunne stå for dette, og på denne måde har nye og gamle redaktører smukt krydset spor. Ni bidrag med tilhørende introduktioner er det blevet til. Af uvisse årsager var der mange, som pegede på bidrag fra nr. 3 (1994), så dette nummer er repræsenteret med ikke mindre end fire genoptryk, der behandler vidt forskellige tematikker (det var først med nr. 7, at *Periskop* blev redigeret ud fra et overordnet tema). Hvor vi normalt gør en del ud af at præsentere bidragsydernes uddannelse og forskningsmæssige meritter, har vi i dette nummer tilsidesat dette for kun at nævne tilknytningen til det redaktionelle arbejde med *Periskop* – hvis der da har været en sådan. Dette princip gælder både forfatterne til introduktionerne og til de genoptrykte bidrag. Rent praktisk har vi fået scannet samtlige numre fra 1-15, så de genoptrykte artikler er affotograferinger af fysiske eksemplarer. For at opnå bedst mulig læsbarhed er siderne beskåret tæt, så den observante læser vil bemærke, at der ikke er megen margen omkring teksten især i genoptrykkene fra nr. 3 og 4.

En egentlig førstehåndsberetning om bladets start og betydning fås i en til lejligheden skrevet artikel af Hans Dam Christensen – medstifter af bladet i 1993. Vi takker mange gange for denne fyldige og fyndige tekst, som han velvilligt foreslog at skrive, da vi spurgte, om han ville medvirke til dette særnummer. Artiklen placerer *Periskop* som kunstdidsskrift i dansk og international kontekst og situerer bladet i 1990'erne, der på mange måder udgør en brydningstid for faget kunsthistorie. Artiklen gør også lige så stille en tredje bevægelse: Indirekte får den med sine medvidende beskrivelser af det fagtidsskriftlige landskab for kunsthistorie i Danmark gjort opmærksom på, at forskning og faglig debat behøver en *topografi*, et landskab at placere sig i og bevæge sig rundt i. Den topografi har *Periskop* sammen med andre tidligere og nuværende tidsskrifter bidraget til at vedligeholde, udvikle og udfordre, og det er vi, det nuværende redaktionskollektiv, glade for at være en del af.

Christensens artikel berører *Periskops* udvikling rent grafisk og layoutmæssigt til og med nr. 15. Da *Periskop* blev relanceret i 2016, gik vi fra at anvende en *sans serif*-typografi til at benytte en skrifttype med seriffer ("fødder"). Chronicle hedder fonten, som er udviklet med særligt fokus på læsbarhed i fx aviser og magasiner. Vi har ladet skriftbilledet fylde godt på siden – i anerkendelse af, at det skrevne ord trods alt og

til stadighed er bærende for bladet – og har sat punktstørrelsen med en komfortabel læseoplevelse for øje. Billedkvaliteten i dag er så meget bedre end i 1990'erne, og adgangen til illustrationer så meget nemmere, så vi indførte et indledende, helsides billede til hver fagfællebedømt artikel. Dette billede fungerer både som signatur for artiklen og som en form for afstandsmarkering til den forudgående artikel. Eventuelt supplerende illustrationer placeres ofte inde i brødteksten, der så ombrydes, hvorved der skabes et “livligt” layout. Til essays og anmeldelser anvendes et tospaltet layout, og herved adskilles de fagfællebedømte bidrag visuelt fra de øvrige. Med relanceringen i 2016 udgik “kikkertsigtet” på forsiden til fordel for et stort markant bladhoved, og forsiden har nu én stor illustration, der går helt til kant, og skiftende bundfarver på ryg (og bagside), hvilket gør identifikationen større, når – og hvis – tidsskriftet står i reolen.

Periskop har siden begyndelsen været drevet af frivillige redaktionskollektiver. Da tidsskriftet fik ny redaktion i 2014 og kort efter blev relanceret i 2016, var det meget vigtigt at forsøge at videreføre denne kollektive redaktionsform. Den kollektive form blev derfor udvidet således, at redaktionen de senere år har bestået af omkring 12 medlemmer med forskellige baggrunde, ansættelsesforhold og aldre. At have en stor frivillig redaktion giver en større fond af idéer og kræfter, og det viderefører det, som har holdt *Periskop* i live i 30 år: At det er lavet i fællesskab, af lyst og med kærlighed til kunsthistoriefaget. Kunsthistorien er kollektiv, den vedrører os alle.

Kunsthistorien ændrer sig, det ved alle jer, der sidder med dette forord selvfølgelig. Dertil kommer, at betingelserne for at bedrive og udgive forskning faktisk også har ændret sig ret radikalt siden *Periskops* begyndelse i 1993. Systemet for fagfællebedømmelse i universitetsverdenen blev implementeret i *Periskop* i 2010 fra og med nr. 14. Siden er fagfællebedømmelse også blevet et krav for museumsansatte. Kravet om fagfællebedømmelse kommer også med volumenkrav til den enkelte universitets- og museumsforsker for publicering, og uden at gå i detaljer kan et jubilæumsnummer som dette også give anledning til at se tilbage på den række artikler, der genoptrykkes her, med dette skifte in mente. Er forskningen i kunsthistorie de senere år blevet mere mobil, mere sensitiv over for gældende strømninger, eksempelvis teoretisk-metodiske, er den nok også blevet mere labil over for forskningspolitiske trends, mere stakåndet. Det synes vi er værd at tage med under læsningen af dette udvalg af artikler, fra før disse krav blev implementeret. *Periskop* var jo selv et udkomme af “den ny kunsthistorie”, som man kan læse om det i Hans Dam Christensens artikel om *Periskops* opståen, og den mere agile håndtering af kunsthistorisk teori og metode, som det førte med sig, var, kan vi se nu i tilbageblik, nok en del af en større “effektivisering” af de forskningsmiljøer, som *Periskop* bringer artikler fra. Disse spørgsmål tager vi jævnlige op i *Periskops* redaktion. Vi er således opmærksomme på, at vi ikke vil reduceres til blot og bar publikationskanal for et fagfællebedømmelsessystem. Vi vil vedblive med at være et forum for en levende udvikling af kunsthistorien og debatter om dens ståsteder. Et tidsskrift, der skal

bevare sin aktualitet også for kunsthistorikere og andre, der arbejder og tænker uden for disse systemer og krav. Derfor bliver vi også ved med at vægte de andre former, som forskning i og debat om kunsthistorie kan tage. Vi tilskynder skribenter til også at tænke i sådanne andre former, fagfællebedømte som ikke-fagfællebedømte, og bringer således fortløbende eksempelvis essays, performative tekster, anmeldelser og debatindlæg.

Et andet aspekt, der også jævnligt har været vendt i *Periskops* redaktion de senere år, er sproget. *Periskop* er et dansk tidsskrift og modtager fortrinsvis tekster på de skandinaviske sprog. De senere år har vi dog åbnet op for tekster på engelsk, ligesom vi for nylig har haft et helt engelsksprog nummer (Nr. 24; “Unruly: Artistic Research between Disciplines and Becoming” (2020)). Men redaktionens overordnede syn på dette spørgsmål er, at vi opfatter *Periskop* som det, vi kalder et “tærskeltidsskrift”. *Periskop* er internationalt orienteret, men bringer primært artikler på dansk, og kan på den måde fungere som en overbringer mellem den i stigende grad engelsksprogede internationale forskningsverden og den danske kunsthistoriske offentlighed. Dette valg er *ikke* drevet af regionalistiske eller nationalistiske aspirationer. Det er drevet af ønsker om at være med til at udvikle forståelser af kunst, der også kan udtrykkes på de skandinaviske sprog. Måske kan Donna Haraways centrale forslag om at arbejde i og fra situerede videnspraksisser komme til hjælp her (Donna Haraway, *Situeret viden: Videnskabsspørgsmålet i feminismen og det partielle perspektivs forrang*, *Mindspace*, 2018 [1988]), hvis det vel at mærke ikke fører ned i nationalismens mørke blod og jord, men i stedet åbner for en større tryghed ved de skandinaviske udtryksformer, der gør os i stand til at høre og anerkende også andre sprogs kulturelle kvaliteter og rigdomme. Dominansen af det engelske sprog har på sin vis været med til at gøre forskningsverdenen mere egalitær, hvis der sammenlignes med tidligere tiders krav om at mestre også tysk, fransk og italiensk, og er på den måde et gode. Det anerkender vi, men det engelske sprog er også forbundet med en sådan gudsgiven position, som Haraway advarer imod: Hævet over verden kan det engelske sprog sætte ord på snart sagt alt. *Periskop* ønsker ikke at være en øde ø i dette forskningslandskab; vi håber i stedet, vi kan være en tærskel, der gør det muligt at træde mere bevidst ind fra og ud i den internationale forskningsverden.

Vi vil gerne benytte jubilæet til at takke dem, som støtter og har støttet udgivelsen af *Periskop* siden 1993. Tak til alle redaktører, både de faste og de eksterne, for det ihærdige arbejde med at få skabt udgivelserne. Tak til alle skribenter for at bidrage med jeres forskning, idéer og tanker om kunsthistoriske aspekter. Til dette jubilæumsnummer skal også lyde en stor tak til jer, der hjalp os med at grave med i arkivet over gamle artikler, og ligeledes en stor tak til jer, der bød ind med at skrive de introducerende tekster – og til jer, der sagde ja til genoptryk. Tak til Københavns Universitet, på hvis adresse vi stadig har hjemme, og i hvis lokaler vi stadig breder os med vores fysiske arkiv. Og sidst, men ikke mindst, en stor tak til alle de fonde, som har støttet os gennem årene.